

Bucsuzott a szülőfalum.

*Eljött ma hozzám a szülőfalum,
éj volt és busan sütött le a hold
s fölsírtak bennem kis dajkamesék,
szent gügyögések, ringó beszéd
minden, mi régen, régente volt.*

*Eljött ma hozzám a szülőfalum,
s nyögése kongott a hideg falon,
bucsuzni jöttek a szalmatetők . . .
hajló ákác a házunk előtt,
a templom . . . a kut és a régi malom.*

*Eljött ma hozzám a szülőfalum,
azután elment, a rabságba ment!
s panasza, könnye, csukló sirása,
keserve és tusakodása
azóta egyre a fülembe cseng . . .*

*Eljött ma hozzám a szülőfalum,
s csörgette, rázta a börtön vasát,
bugott az ákác: hát rabok leszünk?
s a kutyám rányögte: elveszünk
s a templom harangja végighasadt.*

*Eljött ma hozzám a szülőfalum,
vén öreg dajkámnak sirja kinyílt,
kilépett némán a sárga halott,
csak megölelt és elballagott
s láttam: a két szeme titokba sirt.*

Gyula diák.

A lovonjáró asszony.

(Regény.)

Írta: Cserzy Mihály.

(2) Egyszer azután kemény „ondré“ jött az akkor Szegeden székelő vérebtől. Elrendelte, hogy szigorú őriáratokat kell kivezéni a szegedi és a vásárhelyi tanyákra s ha valahol a legkisebb gyanút észlelik arról, hogy kik küldték másvilágra az ő embereit, minden kihallgatás és vizsgálat nélkül főbe kell az illetőket lőni. Keményfajú ember volt Gács András, de azért úgy érezte, hogy az ő talpa alatt is égni kezd a föld. Megszépett. A veszedelem fiústje az ő tanyája körül is uszkált, könnyen rá lehetett volna akadni a lapangó tüzre: a jó magyar hazafi által végbevitt turpisságokra.

Ekkor azt mondta a feleségének:

— Anyjuk, jó lesz tisztább levegőre menni.

— Hová?

— Haza, a városba . . . Itt könnyen belénk szoríthatják a lelket.

Helybenhagyta az asszony is az óvatosságot és egy napálldozat után kocsira tett egy nagy fiadát, abba belegyömöszölte az urát, a ládát jó vastagon letakarta szalmával és bekocogott a városba. Éppen jókor. Másnap reggel tíz fegyveres katona kutatott föl minden zugot a Gács-tanyán. Keresték a fiatal gazdát, hogy puskaeső elé állítsák. Ekkor úgy érezte az ember, hogy jó lesz betartani a régi közmondást: ne szólj szám, nem fáj fejem! Nem is szólt semmit. Nem is érintkezett senkivel. Ez az életmód azután teljesen rászoktatta a „magánakvalóságra“.

Igy telt az idő. A nagy bizonytalanságban lomhán fordult hatalmas kereke. Egyik tavasztól a másikig egy örökkévallóságnak tűnt föl az élet. De azért vom-szólták a rablincseket az emberek és abban találtak vigaszt, ha olykor összejöttek valamelyik korcsmában, ahová nem jutott el a policáj fiúrkésző, gyanakvó szeme s ott kicserélhették egymással gondolataikat, elpanaszolhatták bánatukat, reményt gyújthattak egymás lelkébe, hogy — megvirrad még valaha! . . . Meg is virradt. Aminthogy megvirrad minden éjszaka, bármilyen sötét és zivataros legyen is az . . . A lányok ezalatt cseperedtek, erősödtek, biztatón fejlődtek. Mire ismét elkövetkezett az idő, hogy a bujdosók visszateérhettek családi tűzhelyeikhez, visszamehettek az ár-

ván hagyott földhöz, már viruló hajadonokká izmosodtak.

Gács Andrásnak egészen kicsi birtoka volt. Az apjától mindössze tíz hold földet örökölt, amelyhez husz hold homokot váltott az örgróftól, mikor az anyási földeket haszonbérbe adták. Ezt a vagyont egy sarokház növelte odabent Tarjánban, amit a felesége jussolt Nagyistók Péter unaméktól, az asszony szüleitől. A tíz holdon csak egy sárkunyhó volt, mikor a tulajdonába került. Még ablak se volt rajta. A teteje kukoricaszárból volt. Csak éppen arra szolgált, hogy az öreg Gács István, aki tálas mesterséget tanult, hákiment a „földbe“, legyen egy kis menhely, hová a ruháját betette és megbújhatott az életepárjával, ha zivatar támadt. Gács András ekkor úgy gondolkodott, hogy ha az Ur nem adott nekik fiugyermeket, bármennyire kívánták is ezt tőle fiatal korukban, hát majd helyettesítik őket a fiukat a leánygyerekekkel. Ezért kicsi koruktól kezdve úgy szoktatták őket, mintha fiúk lettek volna. A legnehezebb munkát végeztették velük.

— A dolog nem szégyen! — mondták sokszor serkentésképpen.

Máskor meg ha követelni merték a jogaikat, az anyjuk cserdített közibük:

— Nem nevelünk kisasszonyt! . . . Aki öszik, az dolgozzon . . . Uraskodásból nem élünk mög! . . .

És hát kivitte Gács András a négy lányát a tanyára és abban az esztendőben tavasztól egész késő őszig kint tartotta őket. Vályogot veretett velük, polyvás sanat gázoltatott, ő maga pedig hordta ki nagy buzgón a faanyagot a városból s mikor minden egyült volt, öten összekászolitották a tanyaházat. Szobát, konyhát és kamrárt. Még azon a tavaszom beültették az egy hold udvart gyümölcsfákkal. Hátnl, jó darabon csupa cseresznyefát ültettek. Még pedig olyan sűrűn, hogy pár év múlva alig birt átjutni lombjaikon a napsugár. Ezt a jószágnevelés előnyére sürítettette be Gács András ennyire. A fák alatt sertéseket, apródiszágokat nevelt és részükre alkalmas hambárt, fiadzatóval ellátott disznóllat, továbbá megfelelő színeket és istállót barkácsolt össze a leányai segítségével. Még kutat is ástak a ház előtt az udvar közepén. Azután beosztották a birtokot, ezen gabonát, ezen kukoricát termelünk. Ennyi holdat beültetünk gyümölcsfákkal, ennyit pedig bor- és csemegeszőlővel. Itt luncernás lesz. Amott burgundiát, mellette dinnyét ter-